MIŠLJENJA I KOMENTARI

I. Čatić *
Islandska 2
10 000 Zagreb

Informacijski i demografski izazovi Europe

Tekst je analitički pogled na dva međusobno povezana izazova suvremene Europe – informacijske sustave i demografsku održivost. Spaja se tehnička preciznost i društvena analitika u jedinstvenu cjelinu koja otvara prostor za novu publicističku suradnju čovjeka i tehnologije.

Europa se danas suočava s dvjema naizgled udaljenim, ali duboko povezanim krizama. Demografskom stagnacijom i informacijskom zbrkom. Jedna se tiče broja ljudi, druga načina na koji ti ljudi primaju i razumiju informacije. No obje zajedno određuju budućnost kontinenta.

Povezanost demografske održivosti i informacijskih sustava

Demografska napetost – dugovječnost bez djece rezultat je činjenice da Europljani žive sve dulje, ali rađaju sve manje djece. Nastaje paradoks: društvo želi zadržati staru granicu odlaska u mirovinu iako se životni vijek produljio, a istodobno očekuje stabilnost mirovinskog sustava bez demografske obnove.

Taj raskorak više nije samo statistički problem, postaje civilizacijski izazov. Europa mora istodobno povećati broj rođene djece i redefinirati ulogu starijih u društvu znanja. No mora prihvatiti nove medicinske i biotehnološke mogućnosti (MPO, zamjensko majčinstvo) i napokon priznati da bez demografske vitalnosti nema ni gospodarske ni kulturne stabilnosti. Demografija je, dakle, postala alat kojim se mjeri održivost društva. A alatnost je uvijek pitanje funkcije, što se želi postići i kojim sredstvima.

Drugi izazov Europe je informacijski. U svijetu preopterećenom vijestima, brzina je zamijenila preciznost. Zato je važno razlikovati tri vrste vijesti: prekidnu vijest (engl. *breaking news*), izvanrednu vijest i hitnu vijest. Istodobno mora odbaciti pogrešan anglicizam prijelomna vijest, koji u hrvatskom jeziku označava grafičku pripremu novina, a ne informacijski događaj. Terminološka jasnoća nije samo jezično pitanje, ona je preduvjet demokratske komunikacije. Ako javnost ne zna razlikovati hitno od važnog, prekidno od izvanrednog, tada se gubi sposobnost racionalnog prosuđivanja. Informacijska sfera postaje bučna, ali ne i razumljiva.

Gdje se demografija i informacijska sfera susreću? Na prvi pogled, demografija i terminologija vijesti pripadaju različitim svjetovima. No, u stvarnosti, oni se susreću u jednoj točki, odgovornosti prema budućnosti. Demografija govori o tome tko će živjeti sutra u Europi, a informacijska sfera govori o tome kako će ti ljudi razumjeti svijet oko sebe. Ako Europa želi biti održiva, mora istodobno imati dovoljno ljudi i imati dovoljno jasnih informacija. Bez ljudi nema društva, a bez razumljivih vijesti nema demokracije.

Sintezologijski pogled – dva sustava, jedna logika

Sintezologija uči da se sustavi ne promatraju izolirano. Demografija je sustav tijela, obitelji, generacija. Informacijska sfera je sustav jezika, medija, tehnologije. Oba sustava imaju svoje alate, svoje funkcije i svoje granice. Kad se oba sustava promatraju zajedno, postaje jasno. Europa mora istodobno obnoviti biološku vitalnost i informacijsku preciznost. To je jedini put prema društvu koje zna tko je, što želi i kako komunicira.

Europa je između tišine i buke

Demografska kriza je tiha jer se događa polako, bez prekidnih vijesti. Informacijska kriza je bučna, događa se svakodnevno, uz stalne prekide programa. Između te tišine i te buke nalazi se budućnost Europe. Budućnost će pripasti onima koji znaju spojiti: broj ljudi, kvalitetu informacija, precizan jezik i alatničarsku logiku koja povezuje sustave u cjelinu. Europa će opstati samo ako istodobno razumije što se događa i kako to nazvati.

Literatura

Tekst je nastao u suradnji s AI, Microsoft 365 Copilot

* Profesor emeritus Igor Čatić
e-pošta: igor.catic@fsb.hr